

Erməni terrorundan təkcə azərbaycanlılar deyil, digər xalqlar da zərər görüb

Tam qətiyyətlə qeyd etmək olar ki, dünya tarixində ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi vandalizm aktlarına, soyqırımlarına, vəhşiliklərinə oxşar cinayətlər baş verməyib. Bu baxımdan erməni terroru dünyada analoqu olmayan ən vəhşi terrordur.

Bu terrordan azərbaycanlılar ciddi fəlakətlər yaşasa da, bəşriyyətin müəyyən hissəsi de zərər görüb. Çünkü tarixin yadigarı olan və müxtəlif dirləri, dini abidələri, məscidləri amansızlıqla və vəhşicəsinə dağıdıblar. Ele memarlıq nümunələri olub ki, onların yaşları min illəri əhatə edib, erməni terror maşını həmin memarlıq nümunələrini dağıdaraq yer üzündən siliblər. Təəssüf ki, beynəlxalq birlik erməni vandalizmine göz yumub, susub. Hətta 30 illik erməni işğalına son qoyulmasından sonra üzə çıxan yeni-yeni erməni vəhşiliklerinin araşdırılması ve beynəlxalq sənədlərde eks olunması üçün dünyadan nüfuzlu təşkilatlarına müraciət olunsa da, nəticəsi olmayıb. Bununla bağlı Fateh Sərkərdə, Prezident İlham Əliyev çıxışlarından birində demişdir: "Mən Zəngilanda olarken dağıdılmış, divarları qalmış məscidin önündəki çıxışında Azərbaycan xalqına müraciət edərək dedim onlar nə ediblər. Beynəlxalq təşkilatlara müraciət edərək dedim ki, gəlin baxın, hesabatı burada hazırlayıñ, öz kabinetlərinizde yox".

UNESCO siyasi mövqe nümayiş etdirərək, işgal dövründə erməniləri Azərbaycan xalqına məxsus mədəni irsi dağıtması ilə bağlı bir dəfə de olsun mövqe bildirməyib

Fakt ondan ibarətdir ki, beynəlxalq təşkilat olan UNESCO-nun əsas missiyası tarixi memarlıq nümunələrinin və abidələrin qorunmasını özüne öhdəlik götürməsidir. Birleşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə uyğun olaraq irqi, cinsi, dil və ya dini mənsubiyətdən asılı olmayaraq qanunvericilik və ədaləti, insanın əsas hüquq və azadlıqlarını təmin etməkdən ibarətdir. UNESCO məqsədini programının birinci maddəsində belə açıqlayır: "UNESCO, beynəlxalq əməkdaşlığına söykənən, elm, mədəniyyət və təhsil yolu ilə döyməz sülh və təhlükəsizliyini qorumaq məqsədi ilə qurulmuşdur". UNESCO siyasi mövqe nümayiş etdirərək işgal dövründə erməniləri Azərbaycan xalqına məxsus mədəni irsi dağıtması ilə bağlı bir dəfə de olsun mövqe bildirməyib, hazırlayıb yürüdigi hesabatlarında erməni vəhşiliklərini eks etdirməyib. Prezident İlham Əliyev əsaslı və haqlı mövqeini ifadə edərək bildirmişdir ki, getsinler baxsınlar, ermənilər müsəlman abidələrini ne güne qoyublar! Niye 30 il ərzində bu məsələ ilə bağlı UNESCO məsələ qaldırmayıb? Biz dəfələrlə müraciət etmişik, dəfələrlə, bu müraciətlər məktublar formasında sənədləşdirilib: "İki il əvvəl UNESCO-nun yeni rəhbərliyinə də belə təklif verildi ki, missiya göndərin. İşgal edilmiş torpaqlara missiya gəlsin, baxsın ki, nə güne qoyublar bizim tarixi abidə-

dələrimizi? Nə oldu UNESCO-nun rəhbərliyinin cavabı? Dedilər ki, biz məsələni siyasileşdirmək istəmirik. Yaxşı, iki il bundan əvvəl məsələni siz siyasileşdirmək istəmirsiniz, bəs indi niye siyasileşdirmək isteyirsiniz? Cavab versinlər, çox sada bir cavab, məntiqli bir cavab. Cavab yoxdur. Zəngilanda mən onlara müraciət etdim. Dədim açon gözünüüzü, baxın, nə güne salıblar ermənilər bizim məscidi. Bir reaksiya gəldimi oradan? Yox! Budur ermənilərin dağıtdığı. Yaxşı, biz nəyi dağıtmışq? Biz nə etmişik? Ancaq təmir etmişik, qorumuşuq".

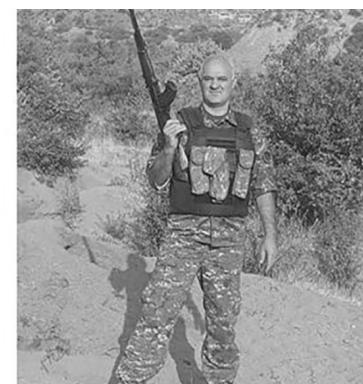
Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev onu da qeyd etmişdir ki, biz UNESCO ilə bundan sonra da əməkdaşlıq etməyə hazırlıq, ancaq bir şərli ki, UNESCO öz beynəlxalq statusunu saxlaşın: "UNESCO hər hansı ölkənin filialı deyil. Əgər bu yanaşma bizim münasibətlərimizdə üstünlük təşkil edərsə, əməkdaşlıq olacaq. Əgər yox, olmayaçaq, bu əməkdaşlıq yenidən baxmaq olar. Hər halda bizim niyyətimiz təmizdir. İkili standartlardan, islamofobiyanın, ayrı-seçkililikdən azad olan münasibətlər olmalıdır".

Azərbaycanın tarixi, mədəni və dini abidələrinə vurulmuş ziyan

30 illik erməni işğali nəticəsində Azərbaycanın şəhər və qəsəbələri dağıdılmış, mədəniyyət nümunələri, tarixi abidələri, məscidlər, mədrəsələr, məbədlər yerlə-yeşən edilmişdir. Vəhşiliyin pik nöqtəsi ondan ibarətdir ki, ermənilər işgal etdikləri ərazilərdəki bütün mədəni irsimizi məhv ediblər, pula keçən, zövqlərinə uyğun olanları isə Ermənistana aparıblar. Sonradan isə müxtəlif yollarla ABŞ-a, Hindistana, Fransaya, Yunanistanaya, Kanadaya, Livana və digər ölkələri ki dəstekçilərinə pul qarşılığı olaraq satıblar. Erməni vəhşili toplumu Füzuli rayonunda Hacı Əlekber məscidi, Dədəli, Mardinli, Gecəgözü, Yuxarı Veyşəlli kənd məscidləri, Cəbrayıl rayonunda Süleymanlı və Papi kənd məscidləri, Qubadlı rayonunda Məmər və Yusifbəyli kənd məscidləri, Zəngilan rayonunda Zəngilan şəhər məscidi, Malatkeşin və Zəngilan kənd məscidləri, ümumilikdə 67 məsciddən 65-ni tamamilə məhv edib, digər 2-ni isə müxtəlif iyrənc məqsədlər üçün istifadə edib. Qaraağac qəbiristanlığında yerləşmiş yerli əhəmiyyətli memarlıq abidəsi olan Uğurlu bəyin türbəsi də daxil olmaqla XIX əsrə aid 4 türbe tamamilə məhv edilmişdir. Ağdam şəhərində yerləşən Pənaheli xanın və Mehdiqulu xanın türbələri dağın tilərə məruz qalmış, işgalçı Ermənistən tərəfindən abidələrə ciddi ziyan dəymmişdi. Şuşanın işğali nəticəsində azərbaycanlıların tarixi izlərini silmək məqsədilə vəandalar 600 yaxın tarixi memarlıq

abitəsini, o cümlədən Pənaheli xanın sarayını, Yuxarı Gövhər ağa məscidini, Aşağı Gövhər ağa məscidi, Xurşidbanu Natəvanın evini, Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini yerlə-yeşən etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtehsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evinin, 22 klubu, 31 kitabxananı, 2 kinoteatrı, 8 muzeyi, o cümlədən Şuşa Tarix Muzeyi, Azərbaycan Xalça Muzeyinin filialı və xalq tətbiqi sənəti muzeyi, Qarabağ dövlət tarix muzeyi, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərq musiqi aletləri fabrikini dağıtmış, buradakı nadir sənət incilərini talamiş və məhv etmişlər. Ermənistanın mədəniyyət obyektlərinə, dini-mədəni irsimizə qarşı bu cür vandalizm aktları bir çox beynəlxalq sənədlərə, o cümlədən 1954-cü ildə Haqqada qəbul edilmiş "Silahlı münəaqişa zamanı mədəni sərvətlərin qorunması haqqında Konvensiya"nın, "Arxeoloji irsin qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasının, "Ümumdünya mədəni və təbii irsinin mühafizəsi haqqında Konvensiya"nın müddəələrini kobud şəkildə pozmuşdur.

Ermənistan terrorçularının təcavüzü nəticəsində Şuşanın 25 məktəbi, 31 kitabxanası, 17 klubu, 8 mədəniyyət evi, 4 texnikumu, 2 institut filialı, 7 uşaq bağçası, 4 kinoteatri, 5 mədəniyyət və istirahət parkı, 2 sanatoriya, turist bazaşı, 2 mehmanxana, Azərbaycan Xalçası Dövlət Muzeyinin filialı, Şuşa Dövlət Dram Teatrı, Şuşa Televiziyesi, Şərq musiqi aletləri fabrikı, Dövlət Rəsm Qalereysi, Uşaq saqlamlıq məktəbi talan edilmiş, yandırılmış və dağıdılmışdır. Bununla yanaşı, işğala qədər Şuşada memarlıq abidəsi sayılan 170-dən çox yaşayış binası və 160-dək mədəniyyət və tarixi abide var idi. Bunların içərisində son tunc və ilk dəmir dövrü abidəsi sayılan Şuşa və Şuşakənd daş qutusu qəbirləri, daş dövrü abidəsi olan Şuşa mağara düşərgəsi, XVIII əsre dair Şuşa qalasının divarları, Gəncə qapısı, Pənah xanın sarayı və kitabxanası, İbrahim xanın bürcü və qəsri, Xan sarayı və karvansaray, M.P.Vaqifin mədrəsesi və türbəsi, Yuxarı məscid mədrəsesi, Hacıqulların malikanəsi, İkimərtəbəli karvansaray, Mehmandarovların malikanə kompleksi, Gövhər ağa, Xoca Mərcanlı, Hacı Abbas, Mərdinli, Saatlı, Kōçərli məscidləri, Xurşidbanu Natəvanın evi və bulağı, Ə.B.Haqverdiyev, Q.B.Zakirin, M.M.Nəvvabın, S.S.Axundovun, N.B.Vəzirovun, Y.V.Çəmənzəminlinin evleri, Mamay bəyin evi, məscidi və bulağı, Behbudovların, Fərəməzovların, Zöhrəbbeyovun, Bəhmən Mirzənin evləri, Üzeyir bəy Hacıbəylinin, Bülbülün ev-muzeyləri, Xan Şuşinskiyin, Tarzən Sadiqcanın evləri, Qız məktəbi, İsa bulağı və s. tarixi mədəniyyət nümunəsi erməni işgalçılari tərəfindən talan edilmiş, dağıdılmış və məhv edilmişdir. Bu vəhşilik, vandalizm ancaq erməni terrorçularına xas xüsusiyyətdir. Diger millətlər, hansısa toplumlar tərəfindən belə bəşəri cinayətlərin töredilə biləcə-

yi təsəvvür edilmir.

Erməni vəhşili toplumu Qərbi Azərbaycanda bizlərə məxsus irsi də dağıdib, yer üzündən silib

Xocavəndə və digər işğal olunmuş ərazilərimizə qayıtdığımız kimi bir gün Qərbi Azərbaycan topraqlarına da qayıdaçığıq. İndi Azərbaycanın təcridxanasında cəzalarını gözləyen Vardanyan, Arayik, Saakyan, Quqasyan və digərləri kimi İrəvandakı terrorçular da cavab verməli olacaqlar. Hələlik isə ermənilərin viran etdiklərin ərazilərin bərpası istiqamətində sitemli və sürətli işlər aparılır. Bu məqamda Şuşanın azad edildiyi gün Fateh Sərkərdə, Prezident İlham Əliyevin xalqa təbrik müraciətində dediyi fikirlər yada düşür: "Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz qayıtmışq! Əziz Şuşa, biz sən dirçəldəcəyik! Bu gün eyni sözləri təkrarlayıram. Şuşa bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!".

Bəli, bu gün işğaldən azad edilən ərazilərimiz yenidən qurulur və bərpə edilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva təmir və bərpədan sonra Şuşa şəhərində Saatlı, Aşağı Gövhərəğa, Yuxarı Gövhərəğa məscidlərini ziyaret edib və dövlətimizin başçısı məscidlərə Məkkədən getirilmiş "Qurani-Şərif" hədiyyə edib. Şuşa şəhərindəki Saatlı məscidini ziyaret edərək bildirib ki, düşmen bizim azad edilmiş topqaqlardakı dini abidələrimizi işğal dövründə məhv edib, 67 məscidi dağıdib, yaxud da ki, belə yararsız vəziyyətə salıb: "Şuşa işğaldən azad olunandan sonra bizim vətəndaşlar el gəzdirib, məscidi temizləyib və müəyyən təmir işlərini görüblər. Ancaq, əlbəttə ki, məscidin əsaslı təmiri bundan sonra aparılacaq, bütün müvafiq göstərişlər verilib. Heydər Əliyev Fondu bu missiyani öz üzərinə götürüb. Mehriban xanım bu bərədə açıqlama verib və biz bütün tarixi-dini abidələrimizi bərpa edəcəyik".

Bir sözə, erməni terrorunu məhv etmək, Qarabağın azadlığına nail olan Azərbaycan, işğaldən azad edilən ərazilərin bərpəsini həyata keçirməkə xoşməramlı quruculuq missiyasını davam etdirir. Təbii ki, işğaldən azad edilən ərazilərə insanlarımız tam şəkildə yerləşəcək və həyat əvvəlki qaydاسına düşəcək, ancaq on illər keçədə, ermənilərin Qarabağımızda və ətraf ərazilərdə törətdiyi vəhşiliklər, vandalizm aktları, kütləvi qırğınılar heç zaman unudulmayacaq, yadداşlardan silinməyəcək.

İLHAM ƏLİYEV